

Rohepöörde tegevusplaani avalik konsultatsioon

Riigikantselei
Pr .Kristi Klaas
Edastatud e-mailiga: rohepoliitika@riigikantselei.ee

Meie 13.01.23.

Eesti Keemiatööstuse Liit tänab võimaluse eest osaleda Riigikantselei poolt korraldatud Rohepöörde tegevusplaani konsultatsioonil ja anda tagasisidet.

Riigikantselei on koostanud oma parimate teadmiste baasil mahuka rohepöörde tegevusplaani aastaseks 2023–2025, mis iseenesest on positiivne algatus, kuna rohepöörde on olnud senini üks sõnakõlks. Kahjuks Keemiatööstuse Liidu poolt ei saa anda tagasisidet detailses tegevuste loetelus toodud tegevuste ID numbrite kohta. Tegevuskavas puuduvad seosed keemiatööstuse, keemia või kemikaalidega. Keemiatööstustele on üliolulised Euroopa rohelises kokkuleppes sisalduvad põhieesmärgid nagu kliimaneutraalsus 2050 koos *Eesmärk-55* paketi, puhas ja ringmajandus koos *0-saaste paketi* ja **säästlikkust toetava uue kemikaalistrateegiaga**, säästvate toodete poliitika koos tarbijaõiguste suurendamisega. Nimetud eesmärgid vormitakse perioodil 2022-2025 direktiividesse ja määrustesse erinevate rakendusperioodidega. Üleminekuajal tuleb valmistada tööstusi ette eesseisvateks innovatsiooni-ja investeerimismahukateks muudatusteks, mahtumaks kestlikku ja rohelist majanduskasvu toetavasse uude majandusmudelisse, milles majanduskasv seotakse lahti fossiilse energia kasutamisest tekkivatest heitmetest. Kogu paradigma muudatustega toimetulekus on vaja alustada tööstustel juba täna ning seda teekaarti, kuidas alustada ja toime tulla, soovime konkreetselt näha rohepöörde tegevusplaanis.

Seega saame esitada ainult üldised märkused.

Euroopa roheline kokkulepe võeti vastu 2019. aastal majanduskasvu strateegiana. Käesoleval, 2023. aastal puudub Eestil veel selgesõnaline ja õiguskindel majanduskasvu strateegia, kuidas rohereform Eesti ühiskonnas majanduslikult kasulikult läbi viia.

Riigikantselei koostatud rohepöörde tegevusplaani 2023-2025 tundub pigem olema oma vormilt ja sisult poliitiline programm, analüütilise väärtuseta ja õigusjõuta. Tegevusplaanis puudub ühiskondlik kokkulepe, mis loob edasiminekuks vajalikku selgust. Kahetsusväärset ei täida ka valitsuskoalitsiooni roheprogramm oma sisult ja vormilt ühiskonna peamist ootust – selgitada ühiskonnale laiapõhjaliselt kaasavalt Eesti rohepöörde eesmärgid, põhimõisted, Eesti ühiskondlikeks muutusteks vajalikud alternatiivsed meetmed ning nende mõju. Alles peale selle etapi läbimist on võimalik valida ja seadusega kehtestada põhimõtted ja meetmed, mis tagavad ja võimaldavad Eestis rohelist majanduskasvu.

Riigikantselei poolt koostatud tegevusplaanis ei kajastu Euroopa rohelise kokkuleppe oluline dogma, milleks on majanduskasv. Veel enam, kavas puuduvad viited töötlevale tööstusele kui

majanduskasvu vedurile. Kuna tegevusplaan on koostatud lühiajaline ehk kolmeks aastaks, siis tuleb kindlasti arvesse võtta ka taustsüsteemi, millesse oleme tahtmatult sattunud - julgeoleku-, energia-ja majanduskriisi.

Eesti ettevõtjad, teiste hulgas neid esindav Eesti Keemiatööstuse Liit, olid 2021. aastal Euroopa Komisjoni *Eesmärk 55* paketi eelnõude menetluses rõhutanud Riigikogule vajadust enne Eesti elu kõikehõlmavalt ja pikaajaliselt negatiivselt mõjutavate otsuste tegemist viia läbi paketi erinevate eelnõude mõjuanalüüsid. Sellised mõjuanalüüsid on siiani tegemata, Euroopa Komisjoni eelnõusid toetavad otsused on aga tehtud. Seega, tehti kogu Eestit oluliselt kitsendavad otsused aastani 2030 ilma mõjuanalüüsida.

Juhul, kui Riigikantslei peab vajalikuks jääda *Eesmärk 55* paketi eelnõudele antud arvamusel juurde, siis on otstarbekas kujundada roheprogramm ümber *Eelnõu 55* vastavateks peatükkideks, kuhu tuua sisse vastavad eesmärgid ning käsitleda nende eesmärkide elluviimiseks vajalikud tegevused aastatel 2023-2025. Kindlasti on vaja sellisel juhul põhjalikult analüüsida võimalike tegevuste alternatiive, hinnata võrreldavalt nende mõju ning seada tulemusmõõdikuks Euroopa roheline kokkuleppe kohaselt majanduskasv, mis baseerub kolmel võrdsel alustalal - keskkond, majandus ja sotsiaalpool.

Juhul, kui majanduskasv ei ole enam Euroopa roheline kokkuleppe alustees, siis palume viidata EL tasandil kokkuleppele, mis seda põhimõtet muudab. Näiteks, kas uus alustees on tasamajandus või kestlik kahanemine ehk tootmiste organiseeritud lõpetamine või miski muu, mis ei ole majanduskasv.

Üldiselt on rohepöördes selguse loomisel võimalik valida kahe põhimõttelise lähenemise vahel: EL-keskne või Eesti-keskne käsitlus. Arvestades, et EL ei sea rohepöördes eesmärgiks Eesti majanduskasvu ning heaolu, siis mõistlik on eestimaalaste huvides valida Eesti-keskne käsitlus. See tähendab, et Eesti majanduskasv peab olema rohepöörde juhtmõte. Eesti eripära ja eeldusi arvestav ühiskonna laiapõhjalise toetusega Rohereformi plaan peab olema sisendiks vastavasse Eesti EL poliitikasse. Riigikogul on otstarbekas üle võtta rohepöörde (sisuliselt Rohereform) loomise ülesanne, kuna rohepöörde avaldab ühiskonnale pikaajalist mõju, samuti vajab õigusjõud tugevamat mandaati kui on valitsuskoalitsioonil.

Valitsuse olulised prioriteedid rohepöörde kolme põhieesmärgi saavutamiseks peavad sisaldama kindlasti majanduskasvu meetmeid tasakaalus keskkonna ja ühiskonna sotsiaalsete vajadustega. Kuna väljakutsed seisavad ees töötlevatel tööstusetel, siis rohepöörde plaan peab sisaldama analüüsil põhinevaid meetmeid tööstuste ümberkujundamise toetusteks.

Samm õiges suunas oleks rohepöörde tegevusplaani koostajate mõõndus, et senine õigusjõuta ebamäärase poliitilise vastutuseta ning õiguskindlust ja -selgust mittetagav rohepöörde protsess ei toimi. Lahendus on Riigikogu juhtimisel Eesti Rohereformi aluspõhimõtete ja seaduse laiapõhjaline kaasav väljatöötamine ja jõustamine.

Lugupidamisega
/allkirjasatud digitaalselt/
Hallar Meybaum
tegevdirektor